

The 2nd Teacher Conference “University and School”(Problems of Teaching and Education)
6-7 June, 2014. Materials

კოლეგათა თანამშრომლობა-გამოსავალი უიმედო მდგომარეობიდან

ირმა ხუნდაძე

კერძო სკოლა „ივერიონი“
ქ. თბილისი ჭყონდიდელის 26

ანოტაცია

ბევრი დამწყები პედაგოგის წინაშე გადაუჭრელ პრობლემად რჩება მოსწავლეთა დაინტერესება სასწავლო პროცესით. ქართული ენისა და ლიტერატურის გაკვეთილზე ხშირად აღსაზრდელები უმართებულოდ მიაკერებენ ხოლმე რომელიმე ნაწარმოებს „უინტერესოს“ „იარლიყს“ და უამრავი მცდელობის მიუხედავად პედაგოგი ვერ ახერხებს მის ჩამოგლეჯას. ამგვარ სიტუაციებში საუკეთესო გამოსავალია გამოცდილ მასწავლებლებთან კონსულტაციები და საერთო ძალისხმევა, კოლეგათა თანამშრომლობა. მიზნის მისაღწევად აუცილებელია მოსწავლეთათვის უჩვეულო სასწავლო გარემოს შექმნა და მოულოდნელი, არასტანდარტული სხვადასხვა აქტივობის შეთავაზება. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია მოსწავლეთა აქტივობებისა და შეფასებების შესწავლა, შედეგების კვლევა. სწორედ ამგვარი მიდგომა ბევრ განვითარებულ სახელმწიფოში მოზარდთა შორის განათლების მაღალი დონის წინაპირობაა. ასევე, თანამედროვე გამოწვევაა ე. წ. კლას -კომპლექტებთან მუშაობა, რაც გარკვეულ სირთულეებთანაა დაკავშირებული, თუმცა ბევრი დადებითი შედეგი ახლავს.

საკვანძო სიტყვები: დამწყები მასწავლებლის პრობლემა; კოლეგათა თანამშრომლობა; მოსწავლეთა დაინტერესება; კლას-კომპლექტი.

ხშირად სწავლების პროცესში დამწყები და არა მარტო დამწყები პედაგოგების წინაშე თითქოს გადაუჭრელ პრობლემად ისახება მოსწავლეთა დაინტერესება სასწავლო პროცესით. ხანდახან მასწავლებლები მძაფრად განიცდიან ამგვარ წინააღმდეგობებს და მიიჩნევენ, რომ ზოგიერთ მოსწავლეს ვერანაირი მცდელობით ვერ გაუღვივებ ცოდნის მიღების სურვილს. ამგვარ შემთხვევებში მნიშვნელოვანია კოლეგათა თანამშრომლობა და ერთობლივი ძალისხმევა სასწავლო პროცესით მოსწავლეთა დაინტერესებისათვის.

ერთი კონკრეტული მაგალითის საფუძველზე წარმოვადგენთ, როგორ აღმოიფხვრა ამგვარი პრობლემა ერთ-ერთ კერძო სკოლაში. ამასთანავე, ვითარებიდან გამომდინარე, ჩამოყალიბდა ეგრეთ წოდებული კლას -კომპლექტი, რომელთან მუშაობაც მრავალმხრივ საინტერესო აღმოჩნდა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მოსწავლეთა შედეგების კვლევა არის უმნიშვნელოვანესი წინაპირობა მიღწევათა კოეფიციენტის ზრდისთვის.

The 2nd Teacher Conference “University and School”(Problems of Teaching and Education)
6-7 June, 2014. Materials

ყველასთვის ცნობილია, რომ იმ ქვეყნებში, რომლებშიც სისტემატურად იკვლევენ, აფასებენ და ზომავენ სწავლის შედეგებს, მოსწავლეთა ცოდნისა და უნარების დონე ძალიან მაღალია. სწორედ ამ გზით შევეცადეთ წავსულიყავით:

VIII კლასის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლის წინაშე დადგა ასეთი პრობლემა: მოსწავლეებმა უარი განაცხადეს ილია ჭავჭავაძის ლექსის „ჩემო კალამო“ შესწავლაზე და მთელი გაკვეთილის განმავლობაში იმაზე კამათობდნენ, რომ ილიას ნაწარმოებები უინტერესოა და ძნელად გასაგები. პედაგოგმა დახმარებისათვის კოლეგებს მიმართა. ეს საკითხი განვიხილეთ კათედრაზე და გადავწყვიტეთ, ჩამოგვეყალიბებინა ე. წ. კლას -- კომპლექტი VI და VIII კლასების ბაზაზე. ამაში ხელი შეგვიწყო იმ ფაქტორმაც, რომ სკოლა კერძოა და თითოეულ ჯგუფში არც თუ ისე ბევრი მოსწავლეა.

ჩვენი მიზანი იყო მოსწავლეები, პირველ რიგში, როგორმე გასცნობოდნენ ტექსტს, ემსჯელათ მის შესახებ და გაენალიზებინათ, წერილობით გადმოეცათ საკუთარი თვალსაზრისი.

მერვეკლასელთა გაერთიანებამ კლას -კომპლექტში, შესამჩნევი გახადა, რომ შეექმნა გარკვეული მოლოდინი და განეწყვნენ რაღაც ახლის მისაღებად.

მოტივაციისათვის დაფაზე გამოიკრა ფორმატი ილიას ლექსიდან ამოღებული ფრაზებით: „ჩემო კალამო“; „რად გვინდა ტაში“; „ჩემზედ ამბობენ“; „ბრიყვნი ამბობენ“. ვთხოვეთ მოსწავლეებს ამოერჩიათ ფრაზა და შვიდი წუთის განმავლობაში, ამ ფრაზასთან დაკავშირებით, რაც მოუვიდოდათ აზრად ხელაუღებლივ ეწერათ. გამოითქვა პროტესტი, რომ წერა სულაც არ ეხალისებოდათ და არც არაფერი ახსენდებოდათ. მასწავლებელმა მიანიშნა, რომ შეუძლიათ არ მიიღონ მონაწილეობა გაკვეთილის ამ ეტაპზე, სურვილის მიხედვით ჩაერთონ სხვა ეტაპებზე, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში მათ დააკლდებათ წინასწარ განსაზღვრული ქულები და იქვე მიანიშნა კლასში წინასწარ გამოკრულ შეფასების სქემაზე, რომელზეც დატალურად იყო მოცემული რა აქტივობისთვის რა შეფასება შეიძლება დაიმსახუროს მოსწავლემ. თუკი არც ერთ აქტივობაში არ მიიღებს მონაწილეობას, მას ავტომატურად დაეწერება უდაბლესი შეფასება.

საბოლოოდ აღმოჩნდა, რომ 15 მოსწავლიდან 5-მა თხზულების თემად აირჩია „რად გვინდა ტაში“, მხოლოდ 3-მა - „ჩემზედ ამბობენ“, 5-მა „ჩემო კალამო“, ხოლო „ბრიყვნი ამბობენ“ არც ერთს არ დაუწერია. საერთოდ არ იმუშავა 2-მა მოსწავლემ. ყველაზე მოულოდნელი ის იყო, რომ სწორედ იმ მოსწავლეებმა იმუშავეს დიდი მონდომებითა და საკუთარი ნაწერის პრეზენტაციაც მოითხოვეს, რომლებიც ყველაზე მეტად აპროტესტებდნენ. საერთოდ, ამ წერამ საინტერესო დეტალებზე დაკვირვების საშუალება მოგვცა:

1. მართალია, ხელაუღებლივ წერის დროს გრამატიკულ, პუნქტუაციურ შეცდომებს ყურადღებას არ ვაქცევთ, მაგრამ ამგვარი მუშაობისას მაინც უნდა გამოვლინდეს წერის გარკვეული უნარ-ჩვევები. აღმოჩნდა, რომ ამ მიმართულებით ბევრად მეტია სამუშაო, ვიდრე ვფიქრობდით;

2. ხელაუღებლივ წერისას მოსწავლეები საოცრად გულახდილნი არიან და ხშირად იკვეთება მათი ფსიქოლოგიური მდგომარეობა, განცდები, წარმოჩინდება ისეთი პრობლემები, რომლებზეც საუბარსაც ჩვეულებრივ გარემოში თავს არიდებენ. მაგალითად, იოანე წერს, რომ მას კლასელები მამბეზღარას, ენატანიას ეძახიან, და ერთადერთი ნათელი წერტილი თავის ცხოვრებაში თომას, რომელიც სხვებს არ ჰგავს და რომ არა ის, აქამდე თავს მოიკლავდა. რა თქმა უნდა, ამ მოსწავლესთან განსაკუთრებული მუშაობაა სასწარაფოდ ჩასატარებელი;

3. კლას - კომპლექტის თითქმის ნახევარი ნაკლებად ავლენს შემოქმედებით უნარს და არჩევს პირდაპირ გასცეს პასუხი კითხვას „რად გვინდა ტაში“ .

The 2nd Teacher Conference “University and School”(Problems of Teaching and Education)
6-7 June, 2014. Materials

4. თხზულებების პრეზენტაციისას თავი იჩინა გაუბედაობამ. საკუთარი ინიციატივით უმრავლესობას არ გამოუთქვამს სურვილი ნააზრევის წარმოდგენისა. ეს მაშინ, როდესაც საკუთარ ჯგუფებში მუდმივად აქტიურობენ. ამგვარად, აუცილებელია, მოსწავლეთა გამოყვანა უფრო ფართო და უცხო საზოგადოების წინაშე.

მეორე ეტაპი მუშაობისა ითვალისწინებდა მარკირების მეთოდით (სხვადასხვა ფერის მარკერებით მნიშვნელოვანი, გაუგებარი, აღმაფრთოვანებელი და ა. შ. ფრაზების მონიშვნა) ტექსტზე მუშაობას და არშიაზევე ნებისმიერი კომენტარის მიწერას.

მოსწავლეებმა მას შემდეგ, რაც გაიგეს, რომ ასე მონდომებით ფიქრობდნენ და წერდნენ აქამდე მათთვის არასასურველი ლექსიდან ამოღებული ფრაზების შესახებ, გაუჩნდათ მოტივაცია წაეკითხათ ლექსი და კომენტარებიც გაეკეთებინათ, ამჯერად თითოეული მოსწავლე ინდივიდუალურად მუშაობდა, გამონაკლისის გარეშე. ინსტრუქციის თანახმად კი უკვე წყვილში განაგრძეს განსჯა, მოსაზრებათა შეჯერება. ბოლოს კი გაიმართა საერთო საკალსაო მსჯელობა.

მესამე ეტაპზე შეიქმნა ენათმეცნიერთა, ლიტერატორთა, კრიტიკოსთა, ღვთისმეტყველთა, ისტორიკოსთა „საექსპერტო ჯგუფები“. მათ სამუშაოდ დაურიგდათ ამგვარი ბარათები:

ენათმეცნიერთა საექსპერტო ბარათი #1

პატივცემულო ექსპერტებო! გთხოვთ დაგვეხმაროთ:

ამოკრიბეთ თანამედროვე ქართული ენისთვის მიუღებელი ფორმები და განგვიმარტეთ, რატომ არის ეს შეცდომა; განზრახ უშვებს პოეტი შეცდომას თუ უნებლიეთ? რომელი სიტყვებია ძველი ქართული ენისთვის დამახასიათებელი? ყურადღება მიაქციეთ ნარ-თანთან ფორმებს და აგვიხსენით რომელ ბრუნვებშია.

ლიტერატორთა საექსპერტო ბარათი #2

პატივცემულო ექსპერტებო! გთხოვთ განგვიმარტოთ:

რა მხატვრულ ხერხებს იყენებს პოეტი ლექსში და როგორ ახერხებს მკითხველის მოხიბვლასა და დაინტერესებას?

კრიტიკოსთა საექსპერტო ბარათი #3

პატივცემულო ექსპერტებო!

ჩვენთვის ძალიან საინტერესო იქნება და გთხოვთ, გაგვაცნოთ თქვენი შეხედულება იმაზე, თუ რა არის ილიას ლექსის მთავარი სათქმელი; ეთანხმებით მის მოსაზრებებს თუ არა; რატომ ეთანხმებით ან არ ეთანხმებით. ასევე, სასურველია, თუკი ამავე თემაზე შექმნილ რომელიმე ნაწარმოებს გაიხსენებთ.

ღვთისმეტყველთა საექსპერტო ბარათი #4

პატივცემულო ღვთისმეტყველნო!

იქნებ მოგვითხროთ, გაგვახსენოთ, რატომ შერაცხა ჩვენმა ეკლესიამ ილია ჭავჭავაძე წმინდანად და ჩანს თუ არა ლექსში „ჩემო კალამო“ მისი ქრისტიანული მსოფლმხედველობა.

ისტორიკოსთა საექსპერტო ბარათი #5

პატივცემულო ისტორიკოსებო!

იმედი გვაქვს, გვიამბობთ იმ ისტორიული რეალობის შესახებ, რომელშიც მოუწია ცხოვრება და მოღვაწეობა ილია ჭავჭავაძეს; რატომ სჭირდებოდა ასე განსაკუთრებულად „წმინდა სიტყვა უშიშარად“ წარმოთქმული ქართველ ხალხს და რატომ იყო მართალი სიტყვის თქმა სახიფათო?

The 2nd Teacher Conference “University and School”(Problems of Teaching and Education)
6-7 June, 2014. Materials

საექსპერტო ჯგუფებში მუშაობისას თავდაპირველად შეიმჩნეოდა მცირე ქაოსი, გაუგებრობა, მაგრამ მასწავლებლის ჩარევის შემდეგ თითოეულმა ჯგუფმა ნაყოფიერად იმუშავა და შეიქმნა პროდუქტი -- პლაკატები საინტერესო მოსაზრებებითა და ახალი ცოდნით აღჭურვილი. დროის ლიმიტთან დაკავშირებით გაჩნდა მცირე პრობლემა, რაც შემდგომში აუცილებლად გასათვალისწინებელია. აღსანიშნავია, რომ თითოეულ ბარათს თან ახლდა დამხმარე მასალა საკითხის არსიდან გამომდინარე.

ექსპერტების რანგში მოღვაწეობა მოსწავლეებისათვის მიმზიდველი აღმოჩნდა. მოულოდნელი იყო ისიც, რომ სხვადასხვა კლასის მოსწავლეები ჯგუფში შეთანხმებულად მუშაობდნენ. მეექვსეკლასელებს ილიას შემოქმედებიდან ბევრი ისეთი რამ ახსოვდათ, რაც მერვეკლასელებს გადავიწყებოდათ, ან საერთოდ არ ესწავლათ. საექსპერტო დასკვნებიც საკმაოდ გაბედულად და დამაჯერებლად წარმოადგინეს. ამ ეტაპზე მოსწავლეთა ჩართულობა, მართლაც, საგრძნობლად მომატებული იყო,

მეოთხე ეტაპზე გაიმართა დისკუსია : ადვილია თუ არა სიმართლის თქმა?

პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს ის ხარვეზი, რომელიც დავუშვით სამ ჯგუფად მოსწავლეების გადანაწილებისას. მოსწავლეებს ვთხოვეთ, თავად აერჩიათ პოზიცია -- ნეიტრალური, მომხრე თუ მოწინააღმდეგე. აბსოლუტურად ყველამ, გამონაკლისის გარეშე, მოითხოვა ნეიტრალური პოზიციის დაცვა, რაც უცილობლად ეწინააღმდეგება დისკუსიის წესებს. იძულებულნი ვიყავით ჩვენი შეხედულებისამებრ გადაგვენაწილებინა მოსწავლეები ჯგუფებში და კონკრეტული პოზიციის დაცვა დაგვევალეინა თავიანთი შეხედულების საწინააღმდეგოდ. ამგვარად რომ თავიდანვე მოვქცეულიყავით და წინასწარ ინსტრუქცია მიგვეცა, იმ უკმაყოფილებას მოსწავლეებისას და ტექნიკურ საკითხებზე დროის ხარჯვას თავს ავარიდებდით. მოტივაცია კამათისა დასაწყისში დაეცა, თუმცა მას შემდეგ, რაც რამდენიმე საინტერესო მოსაზრება გამოიკვეთა, ყველა ჩაერთო დისკუსიაში.

რა თქმა უნდა, ქულას, თითოეული აქტივობის დასრულების შემდეგ, შეფასების სქემის მიხედვით ხმამაღლა ვაცხადებდით. ვფიქრობთ, ამანაც დიდმნიშვნელოვნად გაზარდა მოსწავლეთა ჩართულობა გაკვეთილზე.

შედეგად, გაკვეთილზე დასახულ მიზანს მივაღწიეთ: მოსწავლეებმა შეძლეს ტექსტის გააზრება, გაანალიზება, შეფასება, გამოავლინეს შემოქმედებითი წერისა და პრეზენტაციის უნარები, რაც ყველაზე მთავარია, გაკვეთილის ბოლოს შეაფასეს საკუთარი თავი კითხვარის მეშვეობით, აღნიშნეს საკუთარი მუშაობის დადებითი და უარყოფითი მხარეები და მომავალში გასათვალისწინებელი საკითხები. კითხვარში ბევრმა მათგანმა ჩაწერა, რომ შეხედულებები ილიას შემოქმედებაზე რადიკალურად შეეცვალათ და მზად არიან მისი შემოქმედება საფუძვლიანად შეისწავლონ.

ჩვენ არ ვამბობთ, რომ ამგვარად გადაჭრა საკითხისა უნაკლოა, მაგრამ მთავარ მიზანს ნამდვილად მივაღწიეთ -- მე-8 კლასის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლის პესიმისტური განწყობა, რომ მოსწავლეებს ვერასდროს დააინტერესებდა ილიას შემოქმედებით გაქარწყლდა, -- ბავშვებმა თავადვე მოისურვეს გაეგრძელებინათ მწერლის შემოქმედების შესწავლა.

ამგვარად ჩატარებული გაკვეთილის კვლევის ანალიზმა გვიჩვენა, რომ

1. კათედრის წევრთა კეთილგანწყობა და ურთიერთდახმარება უმნიშვნელოვანესია სასწავლო გარემოს გაუმჯობესებისათვის;
2. კლას-კომპექტებში მუშაობა სასარგებლოა მოსწავლეთა შორის სხვადასხვა დონის ცოდნის შეჯერებისა და შეჯამებისათვის;

The 2nd Teacher Conference “University and School”(Problems of Teaching and Education)
6-7 June, 2014. Materials

3. „უიმედო“ მოსწავლეების მოტივაცია გაკვეთილის დასაწყისიდანვე ნელ-ნელა იმატებს და ბოლოს მათი ჩართულობა პიკს აღწევს;
4. ნაწარმოების ენობრივი, მხატვრული, ისტორიული, კრიტიკული, საღვთისმეტყველო თვალსაზრისით განხილვა ხელს უწყობს მოსწავლეთა შორის აზროვნების მაღალი დონის გამოვლენას;
5. მასწავლებლისათვის თვალსაჩინოა მოსწავლეთა სუსტი და ძლიერი მხარეები;
6. მუშაობის პროცესში, განსაკუთრებით ხელაუღებელივ წერის დროს, იკვეთება მოსწავლეთა ფსიქოლოგიური მდგომარეობა;
7. გაკვეთილის ბოლოს მოსწავლეთა თვითშეფასება აღვივებს საკუთარი თავისადმი კრიტიკულ დამოკიდებულებას, სამომავლოდ ხელს უწყობს სწავლის შედეგის გაუმჯობესებისაკენ სწრაფვას;

დასასრულს მოკლედ შეიძლება ითქვას, რომ უსამართლოდ მიწებებულ „იარლიყს“ -- „უინტერესო“ -- მოსწავლეებმა თავადვე ჩამოაცალეს ნაწარმოებს...

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება, მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო, თბილისი, 2007 წ.
2. განვითარებისა და სწავლების თეორიები, ნ.ჯანაშია, ნ.იმედაძე, ს.გორგოძე, თბილისი, 2008წ.
3. ბავშვის ფსიქოლოგია, დ. უზნაძე, თბილისი, 2003წ.